

IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XLII

Nº 1056

De xaneiro a
febreiro de 2024

Benia quen constrúe
a paz!

#18F
Un PAÍS
na procura
dun proxecto

“Febreiro e as caras do Entroido”

© Fonte de foto: www.academianbertcamascara.org - Entroido en Galicia - Descubre 18 carnavales ancestrales - PERDER EL RUMBO

O trasno

Daniel López Muñoz

Desas lentellas, nin novas nin vellas

En xuño de 2021 foi a pique o cargueiro *X-Press Pearl* na costa de Sri Lanka. O que foi o peor desastre ambiental naquela illa non o foi tanto por deitar nos arrecifes coralinos ácido nítrico, sosa cáustica e 350 toneladas de fuel -que lle chega ben-, senón polos 87 *containers* cuns plásticos minúsculos. Si, si, ...son eles, os mesmos. 1700 toneladas de “lentellas” ou “perlas” plásticas. Formáronse -cousas do mar e do vento- moreas de máis de dez metros de fondo.

América foi descuberta en 1942. A “descuberta” das lentellas plásticas - “*nurdles*” en inglés- é máis recente, pero non é nova. Euronews informaba un ano antes do “noso caso” que de acordo coa “Fundación sopa de plástico” (<https://www.plasticsoupfoundation.org>) 23.000 millóns desas lentellas rematan no medio ambiente cada ano en Europa. Outra cousa é que ese tipo de historias interesen ao público e a quen nos goberna.

A sombra do Prestige é alongada. Prende un pánico preelectoral. E a mestura de nervios e impericia provoca unha enxurrada de ocorrencias, quer para quitar ferro ao asunto, quer para culpar ao inimigo político.

As boliñas nadan en sacos de rafia que a marusia insiste en rebentar. Non pesan e encántalles voar co vento e *surfear* nos salseiros das ondas. O 14 de xaneiro con temporal do sur o presidente Rueda, pouco despois de reclamar do Estado barcos, avións e submarino, di en La Razón: “Todo lo que está llegando a la costa lo estamos recogiendo”. Tal que así: “Todo!!!!”. Debeu engadir: “perla a perla, lentella a lentella”.

A conselleira de Medio Ambiente “cualifica de dez a actuación da Xunta”. Na finde do 14 declaraba entusiasmada que detectaran por helicóptero un (1!!!) saquete, que o rescataran e que o trouxeran a terra. E que, ademais, ollo, detectaran outro nas rochas que quedou para o día seguinte.

O conselleiro do Mar optou pola creatividade. E tranquilizounos: que fixeramos coma el que non come “o aparato dixestivo dos peixes”, e que se alguén por accidente engulía algún plástico, pois nada, lei natural, “que entran por onde

entran e saen por onde saen”. E ten razón. Consultados varios especialistas en “dixestivo” por este medio, conclúese que non hai perla plástica que resista un torzón da tripa.

En 2020 por primeira vez foron encontrados microplásticos nos órganos humanos e tamén en bebés. En 2022 foron detectados no sangue humano. Posiblemente de plásticos degradados no mar durante máis de cinco décadas.

Desta volta tocaba tranquilizarse, non atrapallarse. O problema é serio, enorme, global. Non é de pimpampum. O 18 de febreiro as lentellas estas seguirán sendo plásticos e non microplásticos....de momento. Como as botellas, as bolsas, os bastonciños, os filmes, os cabos e redes, ...

Netanyahu? Mandela?

O paso dado por Sudáfrica para deter o masacre en Gaza estivo cheo de significado. Tivo que ser Sudáfrica, a exemplar, a imperfecta, a diversa; tivo que ser a terra na que se “inventou”, sufriu e superou o *Apartheid* a que logrou que o Tribunal da ONU tomase en consideración unha solicitude de medidas cautelares -paralización da ofensiva israelí- por indicios de posible xenocidio.

O bispo anglicano Desmond Tutu -Nobel da Paz en 1984-, a quen Mandela chamou “a voz dos sen voz”, deixounos reflexións inestimables sobre o proceso sudafricano e a filosofía política da Comisión pola Verdade e a Reconciliación que el mesmo presidiu. En 2004, resumía¹: “Pensábase que un goberno liderado por negros sería unha orxía de vinganza contra os brancos... Pero o mundo quedou pasmado ante tanta nobreza de espírito, tanta magnanimidade por parte das vítimas das atrocidades máis espantosas, que moitas veces perdoaban aos seus verdugos e mesmo chegaban a abrazalos....

Todos estabamos traumatizados, feridos polo horror do apartheid e a Comisión axudou a abrir feridas supurantes, limpounas e derramou sobre elas bálsamo para axudar a curarnos aos feridos desta fermosa terra. Non o valoramos, pero basta con mirar a Oriente Medio, onde a vinganza conduce a un terrible ciclo inexorable de represalias que provoca contra-represalias *ad infinitum*.”

Curiosamente, a coalición de ultradereita gobernante en Israel – con ortodoxos e tradicionalistas- desdénan a Biblia. O Testamento Xudeu importou do código de Hammurabi a “lei do talión”, que foi un gran avance. Cambiaba a vinganza sádica e desproporcionada por unha xustiza retributiva. No Levítico di: “A quen manque ao seu próximo, faráselle a el o mesmo, fenda por fenda, ollo por ollo, dente por dente”. A matemática do odio fainos botar de menos ese equilibrio da “lei do talión”, que considerabamos moralmente superada por historias como a sudafricana.

Van superarse os 30.000 mortos palestinos, máis de 70.000 feridos. Por cada asasinato de Hamas superaremos os 25 mortos gazatís, dous terzos deles, nenas, nenos e mulleres. En campos de refuxiados, en hospitais, en lugares de culto, en “zonas seguras”, en estradas polas que fuxían. Pode ser que esa dereita extrema considere que eles non matan nin amputan “próximos”, senón “alleos”, o que sería unha perversa xustificación presuntamente bíblica, pero contraditoria coa Declaración Universal dos Dereitos Humanos da que Israel é signatario.

Suráfrica e Israel representan modelos opostos. Nin a paz, nin aínda menos a guerra, se poden deixar en mans das dereitas extremas. O odio e a vinganza non poden ser os motores dos estados que se din democráticos, nin dos seus exércitos. Sería a fin do que nos vai quedando de humana civilización.

As “simpatías” das nosas forzas políticas por un ou outro modelo, din moito da súa calidade democrática e moral.

As “simpatías” das
nosas forzas políticas
por un ou outro
modelo, din moito
da súa calidade
democrática

1- <https://www.nelsonmandela.org/news/entry/the-second-nelson-mandela-annual-lecture-address>

Salvar ó soldado Feijóo

Nunca antes, coido eu, unhas eleccións galegas foron tan españolas como serán as do 18-F.

En primeiro lugar, o líder que se “beneficiará”, se o PP consegue maioría absoluta, non vai ser primordialmente o candidato dese partido á Presidencia da Xunta, como formal e legalmente correspondería, senón que, en realidade, será o presidente do PP de España e líder da oposición, don Alberto Núñez Feijóo, que precisa perentoriamente unha vitoria electoral en Galicia para asegurar a súa supervivencia no liderado do seu propio partido. Salvar o “soldado” Feijóo é, xa que logo, o verdadeiro obxectivo do PP nestas eleccións. Por iso se adiantaron e e tratan de asentar a propaganda electoral moi principalmente en asuntos, temas, conflitos e problemas máis propios dunhas eleccións xerais.

A rede mediática galega, mercenaria tradicional dos gobernos da dereita na Xunta de Galicia, está a colaborar xa descaradamente nesta estratexia, máis atenta e pendente das cuantiosas subvencións, directas e indirectas, que están afeitos a percibir dos gobernos dos populares ca do seu papel de informadores e fornecedores dunha opinión pública plural, democrática e sa.

Do PSDeG é sabido que, por unha parte, mellora as súas posibilidades electorais en Galicia sempre que o PSOE goberna no Estado; por outra parte, pode facer a súa feira coa estratexia do PP e asumir, dentro dela, o papel de defender un Goberno de coalición social-progresista, de esquerdas e inequivocamente demócrata, fronte a unha alternativa fondamente reaccionaria, conivente e condicionada pola extrema dereita.

Os partidos estatais á esquerda do PSOE, neste contexto electoral, tamén poderían representar un papel impor-

tante se fosen quen de artellar unha coalición. Coalición que por presbicia política, por sectarismo partidista ou pola quimérica idea do “canto peor para todos, mellor para min”, non

foi ata agora posible e, aínda que á hora de escribir estas liñas habería tempo, é moi improbable que se logre.a

Unicamente o BNG tentará impor, sen éxito, un debate electoral centrado en Galicia, como sería normal. Esta posición política podería axudarlle a recadar algúns votos “prestados” do desencanto ou da frustración das esquerdas e axudaríalle a celebrar un certo éxito electoral, sobre todo porque lles fose algo mellor a eles, aínda que lles fose mal a moitos outros.

Nunha situación así, quen gaña terreo é a abstención electoral e a desafección da política, que, en vez de ser percibida como a actividade nobre e imprescindible que é para a convivencia social, vese como un campo enlamado pola corrupción, o sectarismo e a estupidez humana. Así, nin o soldado Feijóo se vai salvar.

Unicamente o BNG tentará impor, sen éxito, un debate electoral centrado en Galicia, como sería normal.

...pero a vaquiña polo que vale

Tino Santiago, xornalista

Consellos aos candidatos

*“No ano 64 aC **Marco Tulio Cicerón** preséntase como candidato ao Consulado. O seu irmá pequeno, **Quinto**, decide axudalo e escribelle o **Commentariolum petitionis** – Breviario de campaña electoral –, unha longa misiva na que lle aconsella como bater os seus adversarios e así converterse en cónsul”. Así comezan os preliminares da edición galega que hai case 20 anos (2005) publicou **Edicións Positivas**. No mesmo limiar cítase a un dos grandes da política do século XX, **Giulio Andreotti**, quen dixera do tratadiño de Quinto Tulio que seguía sendo interesante *por unha especie de imprevisible actualidade*.*

A imprevisible actualidade fixo que teñamos que escribir esta *Vaquiña polo que vale* en plena campaña electoral. Uns comicios nos que o resultado é moito máis incerto que nas eleccións anteriores. O azar levounos estes días ata os consellos de Quinto Tulio Cicerón. O meu veciño de páxina, o de *Amiguiños ...*, sempre soe dicir que os romanos son coma nós .. sen internet. Eu engadiría sen ter pasado polo Romanticismo. Hai unha visión lúcida e crúa sobre a realidade, tamén sobre a política.

Quinto recórdalle ao seu irmán, Marco, que as campañas electorais son *un asunto de tan poucos meses que as aparencias poden superar os teus valores naturais*. Que necesita dunha organización, *non permitas que haxa ningún concello, ningunha colonia ... ningún lugar de Italia, no que que non teñas apoios abondo*, e , para que se entenda a mensaxe, *debes utilizar unha linguaxe apropiada á súa maneira de ser* (a dos electores).

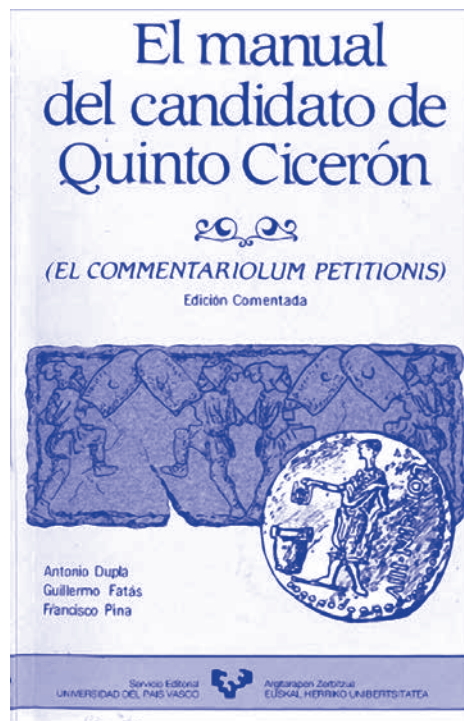
Estabamos moi lonxe do sufraxio universal e o número de cidadáns era relativamente pequeno, polo que Quinto pode recomendar *que o candi-*

dato os coñeza polo seu nome, que os afague ... e ofrezca unha boa imaxe na súa actividade pública... É verdade que a adulación é reprobable cando os afagos corrompen un home, pero cando o fan máis amigable, entón non ten por que ser censurada”.

Coma hoxe, un candidato tiña que facer promesas que sempre son preferibles a unha negativa pois *as promesas quedan no aire, non teñen un prazo determinado de tempo e afectan a un número limitado de xente*; polo contrario, *as negativas conséguenche ... moitas inimidades*. Pero non se pode dicir si a todos polo que *cando se nos pide algo que non podemos prometer honradamente ... hai que negarse cortesmente, demostrando o pesar que supón esta negativa, e convencendo de que se porá remedio a este asunto noutra ocasión.”*

Son cousas de Roma de hai 2088 anos. Se as les antes do 18F, pode que che sirva para entender mellor o que estas a ver. Se xa pasou o que pasou, sirva de entretemento para as próximas ... que xa virán.

**“As promesas
quedan no aire,
non teñen un prazo
determinado de
tempo e afectan a un
número limitado de
xente”**

O peto do Santo Antón

Manuel Regal Ledo

Deus é todo bendición

‘Co debido permiso do meu interlocutor, velaí o comezo dunha conversa que hai uns días puiden ter co noso Santo Antón.

(Santo Antón): Bo día, Manuêlo.

(Eu): Non se di Manuêlo, ho, dise Manolo ou Manuel.

(S.A.): Ah, perdoa, é que aquí, como se falan tantas linguas, logo non dou atinado coas palabras. E que, que contas?

(Eu): E que che hei contar que non saibas! Desde aquí sentídelo todo.

(S.A.): E ben que o sentimos. Cos sentidos do corpo e do corazón. Non parades de facer trondiadadas. Guerra por aquí, guerra por alí, sempre en liortas coa palabra ou coas armas..., non tedes amaño.

(Eu): Non, non, moito non temos.

(S.A.): E aínda que sexa os da Igrexa non quedades atrás.

(Eu): E por que o dis?

(S.A.): Ui, podería dicilo por moitas cousas. Pero –dáme graza e rabia a un tempo, abofé!-- chamoume moito a atención iso das bendicións que algúns lles queredes dar e outros non aos gays.

(Eu): Pero ti sabes quen son os gays?

(S.A.): E non hei saber! Aquí témolos a centos, a miles, a millóns. Mira que desde que empezou o mundo non houbo gays! Ves, a palabra mesma non a coñeciamos, diciamos doutra maneira máis agarimosa.

(Eu): E como era, cómo, dimo.

(S.A.): Non cho digo, que despois has andar por aí co conto. Bos sodes vós!

Religióndigital.

(Eu): Pero, en serio, hai ceo para os gays? Porque se hai ceo, moito máis ten que haber bendicións!

(S.A.): E que che parece, ho, que che parece? Ti imaxínaste a Deus pechando portas a ninguén? Ti es gay?

(Eu): Penso que non.

(S.A.): Pois como que o foses! O que vexo aquí de Deus é que el quere que todo o mundo sexa aquilo que é, e que o sexa a fondo, con paz, con orgullo, sentíndose un anaco importante do todo Un que é o mesmo Deus.

(Eu): Ves ben, logo, que se bendiga a todo o mundo!

(S.A.): Si, quitadas esas condicións que poñedes de que non vaian de noivos, de que non pase de 10 segundos..., que requeños sodes! Que pouco sabedes de Deus!

(Eu): E, coas animalas que están facendo en Palestina, cres que ...

O CARRABOXO por KOBÉ LOIS

O peto común

Josecho de la Torre Culler

Os ambientes de aprendizaxe

IRIMA

Que as escolas están en renovación metodolóxica, non hai dúbida. Unha das metodoloxías que vai soando con forza é o *Traballo por Ambientes de Aprendizaxe*. Aínda que se cre que é unha das “novas modas” e así pasou coa Aprendizaxe Baseada en Proxectos (ABP) con orixe en EE.UU. da man Kilpatrick en 1915, responden a unha evolución pedagóxica que busca responder a cada momento social baixo unha vocación innovadora. No caso dos *Ambientes de Aprendizaxe*, a Escola Nova (Dewey, Montessori, Freinet ou máis recentemente Loris Malaguzzi) e anteriormente os precursores (Rosseau, Pestalozzi, Froebel ou Herbat) asentaron as bases dunhas metodoloxías do que posteriormente foron os **talleres** ou **recuchos**, coñecidos sobre todo na Educación Infantil. Son dalgunha maneira os antecedentes dos *Ambientes de Aprendizaxe* (ou por contextos, por estacións ou de libre circulación...segundo o matiz). A esta evolución pedagóxica desde a Escola Nova engádeselle o momento social e variante do século XXI, derivado, en parte, das novas tecnoloxías: a forma de informarnos, relacionarnos...

É destacable desta metodoloxía, a liberdade do alumnado para moverse polos diferentes espazos (previamente ben deseñados) ou a ad-

quisición das aprendizaxes dunha maneira significativa e co acompañamento docente. Tamén chama a atención o emprego de materiais fundamentalmente naturais, mestura do alumnado de diferentes niveis, o deseño da aula ou o coidado do mobiliario. Aínda é moi difícil saber o horizonte metodolóxico e canto teñen de acerto e resposta estas metodoloxías. As cousas en educación mídense a longo prazo, pero é evidente que estas cousas supoñen un cambio cando menos visible que xa podemos ver polas escolas galegas.

Rumores de esperanza

Xan Guillén Vázquez

Cando souben que o Vaticano aceptaba bendicir as unións homosexuais e as de divorciados voltos casar pensei que estaba ben pero que era insuficiente. Realmente non era para tanto. Tamén se bendín os porcos por San Antoniño. Pero tamén é ben certo que hai moita diferenza entre maldicir e bendicir e a Igrexa con eses temas foi máis de maldicir.

Pero hai algo que me entusiasma desta medida Vaticana. A reacción dos sectores ultraortodoxos da nosa Igrexa. Non hai máis que ler os blogs e webs deles. Están que adoecen. Buscan e buscan xente ao seu favor e fan de altofalantes de todo aquel que se opón ao Papa. Pasaron de papólatras a papófobos nun par de homilías.

É ben certo que moitos pensamos que hai que acoller máis aló dun xesto aínda que os xestos sexan importantes. Pero tamén é bo facer exame de conciencia e pensar que se cadra hai trinta anos nós pensabamos doutro xeito. Nós eramos dos que non aceptabamos certos xeitos de amar. Todos avanzamos aínda que algún avanza cara atrás. Incluso a Igrexa. Amodiño. O asunto é cando un queda nun pasado que non volverá.

Segundo a información recollida e publicada pola ONU, e de acordo co Ministerio de Saúde de Gaza, no mes de xaneiro cando menos 22.835 palestinas e palestinos foron asasinados na Franxa de **GAZA** dende o 7 de outubro. Ao redor do 70% desas persoas eran crianzas e mulleres, namentres outras 58.416 persoas resultaron feridas polo exército de Israel. Ademais, a ONU aloxa en 155 instalacións da organización a case 1,4 millóns de persoas desprazadas, e presta servizos a outro medio millón máis delas. Imaxe: unrwa.org

ButacaZero traerá a Galicia durante este 2024 a peza teatral **IRIBARNE**, que coproduce co Centro Dramático Nacional (CDN) e a Mostra Internacional de Teatro (MIT) de Ribadavia. Escrita por Esther Carrodegas e dirixida por Xavier Castiñeira, fai unha revisión da figura de Fraga ao longo de tres episodios (franquismo, transición e democracia, culminando coa hexemonia do político en Galicia). Representarase alomenos en 11 localidades galegas.

Imaxe: agendaoccidente.es

O 24 de febreiro deste ano acabado de amencer inaugurárase o **MONUMENTO ÁS VÍTIMAS DO FRANQUISMO DE FERROLTERRA, EUME E ORTEGAL**. A figura ubícarase na Praza de Antón Varela en Canido, Ferrol, e érguese en lembranza das máis de 900 persoas que pola súa defensa da legalidade republicana e das liberdades democráticas foron alí vítimas mortais da represión franquista. A promotora do monumento é a Comisión Pro Memorial ás Vítimas do Franquismo en Ferrolterra. Imaxe: diariodeferrol.com

A Rede Miriam de Espiritualidade Ignaciana Feminina e a Asociación de Mulleres Cristiás Galegas Exeria organizan o vindeiro sábado, 11 de maio, un encontro de sororidade con **PILAR WIRTZ MOLEZÚN**. Celebrarase no salón de actos do Colexio da Compañía de María de Santiago entre as 10 e as 18 horas. Cómpre apuntarse no correo electrónico mcgexeria@gmail.com

As galegas e os galegos escolleremos o 18 de febreiro as 75 persoas que nos representarán no **PARLAMENTO DE GALICIA** por un período máximo de 4 anos. Os escanos distribúense en función da poboación de cada unha das provincias: 14 por Lugo e Ourense, 25 pola Coruña e 22 por Pontevedra. Esta será a XII lexislatura dun Parlamento que tivo tres sedes, que pasou de ter 3 mulleres deputadas a seren estas hoxe maioría, e que albergou 9 partidos e 5 presidentes que aprobaron casi 400 leis.
Imaxe: parlamentodegalicia.es

A Axencia Galega da Industria Forestal e o Clúster da Madeira e o Deseño de Galicia puxeron en marcha unha nova plataforma en liña (<https://lignumfacile.gal/gl>) para a **PROMOCIÓN DA CONSTRUCCIÓN CON MADEIRA** entre os colectivos profesionais que traballan con este material. Perséguese impulsar a súa utilización en edificios públicos e privados e amosar as vantaxes que ofrece, así como tratar cuestións como o seu custo, durabilidade e protección fronte a incendios e fenómenos naturais.

Imaxe: lignumfacile.gal

Sabela e Antía, **CAAMAÑO&AMEIXEIRAS**, colleitaron co seu primeiro traballo (*Aire!*) o premio Martin Codax 2021 na categoría de folk. Elas nacen da tradición, coa que crean unha linguaxe de seu con recursos actuais e cos instrumentos que tocan, o acordeón e o violín. En 2023 saíu o seu segundo traballo, *Quitar o aire*, no que din inspirarse na ritoloxía popular galega, nun universo que sitúa no centro a tribo, a comunidade como rede de axuda para salvarse as unhas ás outras.

Imaxe: caamanoameixeiras.com

O colectivo **CAMINANDO FRONTERAS** denunciou o falecemento de 6.618 persoas tentando chegar ás costas de España en 2023, das que 363 eran mulleres e 384 nenas e nenos. A ruta canaria, que califican como a máis letal do mundo, levou a vida de 6.007 persoas que tentaban cruzar o Atlántico. Denuncian que en case todos os casos as embarcacións desapareceron con todas as persoas a bordo, sen que se activaran medios de busca e rescate ou facéndoo cunha demora que puxo en risco vidas humanas.

Imaxe: <https://tiempodecanarias.com/noticia/sucesos/la-llegada-de-migrantes-en-cayucos-o-pateras-a-canarias-crece-un-20-percent-hasta-septiembre>

As forzas do cambio

As candidatas do BNG e de Sumar comparten con nós as súas propostas para Galicia

O 18 de febreiro de 2024 Galicia podería iniciar unha nova etapa. En todo caso, o cambio só será posible se as “forzas do cambio” conseguen convencer e mobilizar o voto latente e desmobilizado e mesmo atraer unha porción do chamado “voto moderado” de xente cansa dunha Galicia gris e despersonalizada, dun país minguanse sen proxecto de país. Formulamos as mesmas preguntas – sobre certos temas claves e concretos, tratados reiteradamente nesta revista- ás tres forzas con posibilidades reais de facer ese cambio posible: BNG, PSdG-PSOE e Sumar. Finalmente, e malia solicitar a entrevista con suficiente antelación e tras reiteradas peticións, non foi posible recabar a opinión do candidato socialista, José Ramón Gómez Besteiro.

1.- Estamos experimentando en vilas, cidades e concellos rurais un deterioro -imposible xa de maquillarlada atención primaria sanitaria. Como reverter iso? E dado que non é cousa barata, como financiar as melloras que propoñedes?

Ana Pontón, portavoz nacional do BNG e candidata polo BNG á Xunta de Galicia

Consideramos que para reverter a situación da atención primaria, sobretudo nos concellos rurais, o que precisamos é un cambio de modelo. Cómpre situala no centro do sistema sanitario, que sexa un ámbito fundamental con capacidade de xestión e de resolución. Para iso, é imprescindible incorporar máis categorías profesionais. É dicir, non estamos a falar só de medicina xeral ou enfermaría senón tamén doutras profesionais como psicólogas, nutricionistas, fisioterapeutas, logopeas ... que sexa unha atención diversa para contribuír tamén a desconxestionar o sistema sanitario dando cabida a outras especialidades.

É necesario tamén fidelizar as traballadoras que existen e atraer outras e, para iso, hai que mellorar

as condicións laborais, actualizar as retribucións salariais para impedir que continúe habendo abandonos. Neste sentido, hai que acometer un incremento do financiamento a atención primaria, seguindo as indicacións que recolle a Organización Mundial da Saúde cando estipula que o 25% do orzamento sanitario ten que ser para a atención primaria e ese ten que ser un obxectivo para a próxima lexislatura. O BNG xa o propuxo a través dunha proposición de lei que o PP votou en contra e que nós consideramos de urxente necesidade.

Ana Pontón:
“Cómpre situar a atención primaria, sobre todo nos concellos rurais, no centro do sistema sanitario”

Marta Lois, candidata de Sumar á Xunta de Galicia

O Partido Popular esnaquizou a nosa sanidade pública nos seus 14 anos de goberno. Feijóo e Rueda adicáronse a enmascarar as listas de agarda e someter os profesionais a uns niveis de precariedade insólitos. O noso compromiso é duplo: coa mellora das condicións salariais e profesionais de médicas, enfermeiras e demais traballadoras do sector e coa mellora do servizo. É imposible facer unha cousa sen a outra. Implantaremos un Plan Urxente para a Recuperación da Atención Primaria, co obxectivo de incrementar o número de médicas, pediatras e profesionais doutras especialidades -como a saúde bucodental e a fisioterapia- para conseguir reducir as listas de agarda a 48 horas e poder ter unha atención de urxencia en 24 horas. Melloraremos o financiamento apoiándonos nunha reforma fiscal que garanta a redistribución. Hai que rematar cos regalos fiscais do PP aos que máis teñen. No eido sanitario, como noutros, temos ademais un aval que outros non teñen: o dun Ministerio de Sanidade de Sumar que está ampliando dereitos para a maioría. Contamos nese sentido coa complicidade da ministra Mónica García e do seu equipo.

2.- A inmigración é un sinal dos tempos. Imposible xa mirar para outro lado. A súa suposta “malignidade” é un argumento do neofascismo en toda Europa. Pero a súa presenza e a súa achega positiva ao país están aí. Como abordar a integración social, cultural e laboral dos novos galegos e galegas?

Ana Pontón, portavoz nacional do BNG e candidata polo BNG á Xunta de Galicia

No BNG consideramos urxente poñer fin á discriminación que sofren as persoas migrantes. Galiza é hoxe, grazas a elas, máis diversa que nunca. En dúas décadas pasamos do 1,3% ao 5,2% de persoas residentes con nacionalidade estranxeira e a proporción de persoas nadas noutros países medrou

do 4,2% ao 10,5%. A nosa é unha terra acolledora, que coñece o que é a emigración en carne propia e, por iso, cremos que a mellor política de acollida é a que garante as mesmas condicións de vida ás persoas, sexa cal sexa a súa orixe.

Neste momento, os datos falan de que as persoas migrantes e as súas familias teñen, por exemplo, unha taxa de risco de pobreza e exclusión moito máis alta. A nosa proposta é desenvolver un “Plan Galiza, terra de acollida” que promova a inclusión social e laboral da poboación migrante en Galiza, con medidas tamén para a segunda xeración, para garantir as mellores condicións de vida ás persoas que chegan ao noso país. Comprometémonos tamén a que, desde o goberno da Xunta, garantiremos os dereitos sanitarios de todas as persoas migrantes, independentemente a súa situación administrativa.

Marta Lois, candidata de Sumar á Xunta de Galicia

O pobo galego é un pobo de acollida, que coñece a súa historia. Precisamos un goberno á altura da xente, convencido do valor social e cultural da inmigración. Dende que goberna o Partido Popular Galicia perde poboación: dende o 2009 somos 77.238 galegas e galegos menos. A chegada de poboación estranxeira é unha oportunidade. Temos, en primeiro lugar, que mellorar a capacidade da Xunta de Galicia para a diagnose e a coordinación, competencias chave nun territorio como o

galego. Ademais, precisamos fuxir dos paradigmas asistencialistas e apostar por políticas públicas que inauguren e garantan dereitos, especialmente no relativo á inclusión sociolaboral das persoas migrantes. O noso modelo é o da interculturalidade, non o da integración. Isto implica non só as persoas que chegan ao noso territorio senón a toda a comunidade, a comunidade de acollida, a veciñanza e as administracións. Activaremos un programa de mediación, con liñas de axuda e colaboración cos concellos, para implantar a figura dos mediadores interculturais

Marta Lois: “Implantaremos un Plan Urxente para a Recuperación da Atención Primaria”

como figura que promova o intercambio cultural e a convivencia na comunidade. Tamén derrogaremos o chamado “Informe sobre o proceso de integración dos estranxeiros”, que é claramente discriminatorio. Comprometémonos ademais coa creación dunha Secretaría Xeral de Cidadanía Migrante, onde incluiremos todas as competencias en materia de inmigración, ata agora na área de inclusión social.

Especial eleccións galegas 2024

As forzas do cambio

As candidatas do BNG e de Sumar comparten con nós as súas propostas para Galicia

Sumar
Galicia

3.- En transporte público, Santiago-Madrid, 3 horas e 20 minutos por 50€, tren directo. As Pontes-Verín con moita sorte e precisión no cálculo de conexións serían 5 horas 16 minutos sen contar esperas (bus a Ferrol -un ao día-, tren á Gudiña – 6 á semana- e taxi a Verín) por 85€. Galicia está desvertebrada. Que investimentos serían prioritarios para solucionalo?

Ana Pontón, portavoz nacional do BNG e candidata polo BNG á Xunta de Galicia

Para o BNG é urxente poñer fin ao atraso secular en infraestruturas de comunicación e vertebrar o territorio con medios modernos e de calidade que faciliten o transporte público da nosa poboación. É ben sabido que o BNG aposta en primeiro lugar, pola transferencia de competencias que teñen a ver coas infraestruturas de comunicación, en especial, a a AP9 e AP53 e tamén en materia ferroviaria, imprescindible para o noso desenvolvemento. Defendemos a creación do *Galtren*, servizo de tren galego, e esiximos que o goberno central mellore toda a rede ferroviaria e cree o servizo de proximidade, fundamentalmente nas áreas da Coruña e Vigo.

En canto ao transporte público por estrada, consideramos que hai que elaborar un novo plan xa que o actual é claramente insuficiente, mellorar a

prestación de servizos de comunicación por bus e completar o sistema co transporte a demanda que nas áreas rurais debería funcionar a través dun servizo de taxi. Como medidas máis concretas propoñemos a creación dun Consorcio Galego de Transporte para xestionar conxuntamente ferrocarril, bus, barco ou taxis a demanda e unha tarxeta para abaratar o prezo do transporte, con gratuidade para estudante e persoas paradas e xubiladas e abaratamento para outros colectivos en función da renda.

Marta Lois, candidata de Sumar á Xunta de Galicia

Precisamos unha mobilidade sostible e respectuosa cos obxectivos de descarbonización e transición ecolóxica. O noso programa incorpora varias medidas nese sentido, no marco dun novo Plan de Mobilidade, que terá dúas prioridades: vertebrar o país e reducir a dependencia do vehículo privado. Precisamos máis e mellor transporte público, entre as vilas e cidades, mais tamén dentro delas. Inauguramos a campaña cunha proposta de metro lixeiro para as áreas metropolitanas de Vigo e A Coruña, que está tendo unha acollida moi positiva. Crearemos tamén un bono único de transporte. Ademais, a mobilidade terá rango de Consellería e canalizaremos as políti-

Marta Lois: “O noso Plan de Mobilidade terá dúas prioridades: vertebrar o país e reducir a dependencia do vehículo privado”

cas a través dunha empresa pública. Presentaremos nos próximos días outra proposta para a posta en marcha dun sistema de alugueiro de bicicletas eléctricas en todas as cidades galegas, en colaboración cos concellos e integrando a rede de servizos municipais preexistentes.

4.- Hai unha “revolución eólica” que deu por suposto que Galicia -excedentaria xa en enerxía eléctrica e toda unha potencia en xeración verde no estado Español- debería ser de novo a terra de sacrificio, cun crecemento desmesurado, especulativo e debilmente controlado de macroparques eólicos por todas as montañas e recantos do país. Tamén da costa. Que medidas contemplades para, sen renunciar a unha transición verde, racionalizar esa desmesura?

Ana Pontón, portavoz nacional do BNG e candidata polo BNG á Xunta de Galicia

Defendemos un novo modelo enerxético que estea ao servizo do país e da maioría social, que coide o territorio e respecte as persoas que viven nel, no rural fundamentalmente, antitético ao do PP que está ao servizo do oligopolio eléctrico que utiliza Galiza como un territorio para extraer enerxía e recursos e levar beneficios para fóra. Neste sentido, crearemos no goberno unha empresa pública de enerxía que traballe tanto na xeración eléctrica como na comercialización, para abaratar o prezo, sobre todo pensando nos sectores sociais que teñen máis dificultade, que sofren pobreza enerxética. En segundo lugar, apostamos pola tarifa eléctrica galega para aproveitar a condición de excedentaria e para abaratar o custo tanto para empresas como para os fogares. Consideramos importante incentivar a eficiencia e aforro enerxético e a enerxía de proximidade, as comunida-

des enerxéticas de autoconsumo para abaratar o prezo de enerxía e plans de descarbonización en todos os sectores.

Con respecto á depredación eólica do PP, o noso modelo é o dunha alternativa ordenada, que respecte o territorio, que reduza o impacto que teñen estas infraestruturas e nos proxectos que están en tramitación propoñemos que se aplique o máximo rigor, respectando a normativa ambiental, sen poñer a alfombra vermella ás empresas do oligopolio eléctrico como fai o PP. Propoñemos, en definitiva, a elaboración dun novo Plan Sectorial Eólico elaborado con rigor, respectando o territorio e a xente, con participación da sociedade e sometido a un proceso de avaliación ambiental rigoroso no que, entre outras cousas, se aproveiten os parques xa existentes fronte á proliferación doutros novos.

Marta Lois, candidata de Sumar á Xunta de Galicia

Serei clara: o noso compromiso coa transición ecolóxica é firme e irrenunciabile. Forma parte do noso ADN como forza política verde. Precisamos atender a demanda da sociedade galega de facerlle fronte ao reto do cambio climático e cremos que temos todo o potencial como país para sermos unha potencia en enerxías limpas e empregos verdes. Sempre cumprindo a lei e, moi importante, con participación pública que garanta o retorno económico á comunidade. O modelo do PP é o do expolio, o de Sumar Galicia o de aproveitar a nosa potencialidade en beneficio de todas e todos. Apostamos por

un deseño participativo dunha Estratexia Galega da Enerxía onde o INEGA teña as competencias necesarias para ser un actor principal do proceso e se na que se priorice o autoconsumo

5.- Ten futuro vivo e normalizado a lingua galega? Con que medidas se pode garantir ese futuro?

Ana Pontón, portavoz nacional do BNG e candidata polo BNG á Xunta de Galicia

Ao BNG preocúpanos a situación da lingua e a perda de falantes e temos un compromiso claro co seu futuro, por iso, botaremos a andar un grande acordo nacional pola lingua galega, que consiga o consenso amplo de todos os axentes políticos, económicos e sociais para reverter a tendencia de perda de falantes que se está a producir de maneira acelerada na última década. Creemos que é necesario incre-

Ana Pontón: “Defendemos a creación do Galtren, servizo de tren galego, e esiximos que o gobierno central mellore toda a rede ferroviaria”

mentar o uso e o prestixio a lingua en todos os ámbitos, garantir ás persoas que queren facelo que podan vivir en galego, ofrecerlles unha contorna favorable e seducir as persoas que non o usan.

Queremos, en definitiva, recuperar a igualdade para o galego, e, para iso, é urxente reformar e actualizar a Lei de Normalización Lingüística porque, a tal altura, non dá resposta a moitos ámbitos de actuación imprescindibles para o galego como son, por exemplo, os que se refiren ao mundo dixital e as novas tecnoloxías. O BNG defende,

ademais, a elaboración dun novo decreto para o ensino e a derogación do mal chamado Decreto do Plurilingüismo porque, como se comproba cos propios datos, para o único que serviu foi para reforzar o monolingüismo en castelán. Incorporaremos tamén actuacións transversais para que a lingua estea presente en todos os ámbitos, en especial nos que máis se precisa incidir como é o tecido socioeconómico ou as novas tecnoloxías, espazos contemporáneos e prestixiados ademais do educativo.

Marta Lois, candidata de Sumar á Xunta de Galicia

Rotundamente si. A lingua non é só o noso patrimonio cultural máis importante, senón unha oportunidade para situármolos no mundo grazas ao seu potencial internacional. Temos que recuperar o amor pola lingua e aproveitar o seu parentesco co portugués, que nos permite comunicarnos con 265 millóns de persoas no mundo. Antes da chegada de Feijóo ao goberno da Xunta existía un consenso político amplo, articulado en torno ao Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega, aprobado por unanimidade no 2004. As políticas do goberno do PP, que non garanten que poidamos exercer todos os nosos dereitos lingüísticos, e a utilización política que fai o PP do galego, que non é patrimonio de ningún partido nin ideoloxía, se non un patrimonio de todas as galegas e galegos, son os principais detonantes da perda de galegofalantes. Temos un fondo compromiso programático nesta liña, con diversas medidas que iremos anunciando nas próximas semanas. Por mencionar só algunhas: implementaremos un proxecto piloto de inmersión lingüística na educación pública das sete cidades do país e proporemos facer da CRTVG un axente activo para a normalización lingüística, tal e como mandata a Lei 9/2011.

Máis información:

Sumar: movementosumargalicia.gal

BNG: www.bng.gal

PSdG: www.psdeg-psoe.com

Un país coma un mundo

Felipe Arias Vilas

Por terras da Limia en tempos de entroido

Entroido en Xinzo de limia

Indo pola A-52 e deixando Allariz para outra ocasión, tomamos o desvío cara a **Sandiás**, onde podemos ver o pouco que queda da súa Torre (tan só dúas grosas paredes da súa torre de homenaxe) erguida sobre un antigo castro, pero que destaca sobre a chaira da Limia, ó igual que as outras tres (a da Pena, a de Porqueira e a de Celme)

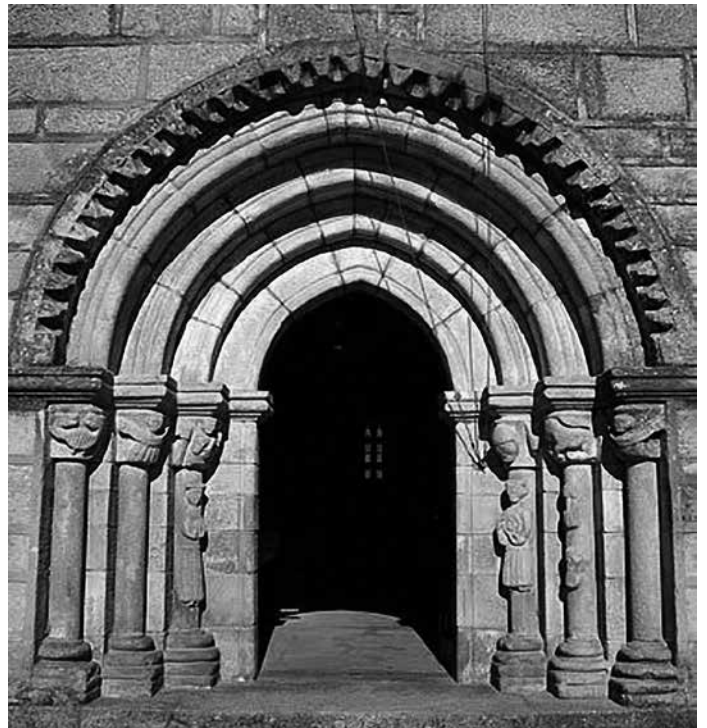
case da mesma época e función nas liortas medievais entre os nobres galegos e os portugueses, e mesmo dos ingleses coma o Duque de Lancaster no século XIV. Tamén se viu afectada polas guerras Irmandiñas e logo foi, sucesivamente, dos señores de Maceda, dos condes de Benavente, dos

marqueses de Viana e dos condes de Monterrei.

Moito máis fácil de chegar está a igrexa de **Sto. Estevo de Sandiás**, erixida en 1520 nun estilo gótico tardío xa con influencias renacentistas do manuelino portugués, sobre todo na súa portada, mentres que a torre é moito máis sobria. O seu retablo maior, do

Torre de Sandiás

Igrexa de Vilar de Santos

Museo da Limia Vilar de Santos

Museo da Limia sala da Lagoa de Antela

s. XVII, ten obras do coñecido escultor Francisco de Moure.

Chegamos moi logo a **Vilar de Santos**, capital do concello do mesmo nome, pequeno en extensión pero moi activo en accións socio-culturais.

Un dos exemplos desas accións é o **Museo da Limia**, creado en 1992 e que acolle unha boa colección etnográfica na antiga casa reitoral, que quizais foi antes Hospital da Orde Militar de Santiago. O Concello xestiona o funcionamento do Museo, mentres que un Padroado, cun amplo Consello Asesor, promove e organiza a actividade cultural, viva e aberta. Acolle tamén os artesáns da asociación Limiar, que fan obradoiros e expoñen aquí as súas

pezas, pois este Museo é un foro de encontro da sociedade civil limiá.

A Limia é un territorio singular, cunha definida tradición agropecuaria, modificada hai medio século pola desecación e canalización da lagoa de Antela, feitos dos que se informa nunha sala do Museo, que ofrece unha síntese da realidade campesiña, así como dos oficios e tarefas que marcaron a vida dos limiaos, coma os cultivos do centeo, o liño e a pataca.o

Está organizado en varias salas ou ámbitos: comeza cun percorrido pola xeografía, a historia e a memoria da comarca, coa lagoa de Antela como protagonista. Logo, nunha réplica dunha tenda-taberna do rural con lembranzas do pasado, pódense adquirir

recordos e pezas dos artesáns da dita asociación Limiar.

Outra sala dedícase ós oficios con maior tradición na Limia: os canteiros, os ferreiros e os carpinteiros, e noutra atopamos unha visión da conformación da sociedade tradicional do rural galego, cunha marcada diferenza entre os donos da terra e os labregos.

Un patio recrea o lugar onde os campesiños gardan os apeiros de labranza, transmitindo a importancia dos cultivos e da gandería na historia destas terras, ó igual que noutro ámbito se mostran os elementos que conforman a vida nunha casa limiá, coas súas estancias principais: a cociña coa lareira e o cuarto de durmir co leito e o enxoval. Pódese admirar tamén aquí unha completa mostra da historia, os útiles e as tarefas do liño, tan importante nesta comarca ó longo de varios séculos.

O museo conta cunha biblioteca que axuda a facer del unha proposta moderna e dinámica ó servizo do pobo e de investigadores e curiosos.

Moi preto do Museo está a **igreja de S. Xoán**, hoxe parroquial pero que

Un país coma un mundo

Por terras da Limia en tempos de entroido

Sta, Cruz de Trandeiras portada

antes foi dun mosteiro da Orde de Santiago. Do s. XIII, ten unha interesante portada principal, sen tímpano pero con columnas esculpidas e arquivoltas moi singulares, ó igual que a espléndida colección de canzorros, algúns de tema erótico-lúdico. Tamén é digna de ver a portada lateral cos seus capiteis historiados e arquivoltas xeométricas.

Se temos tempo e vagar podemos achegarnos á veciña aldea etnográfica de Saa, rehabilitada de xeito didáctico (*'Sapere Aude'*) como sinal identificativo deste concello.

Podemos xantar en Vilar de Santos e logo, por Xinzo e en dirección nordés, ir ata a parroquia da Pena, para subir ata a **Torre da Pena da Porteliña**, outra das que controlaban toda esta zona en tempos medievais e posteriores. Tomouna tamén o Duque de Lancaster en 1386 pero despois pasou ós Biedma de Monterrei que mantiveron cos condes de Lemos disputas pola súa propiedade. Coma noutros casos que-

da a lanzal torre de homenaxe, recentemente restaurada.

Algo máis adiante está **Sta. Cruz de Trandeiras**, coa igrexa e os restos dun antigo mosteiro do Bo Xesús fundado por cabaleiros portugueses pola devoción ó Bom Xesús da Lima, aínda que logo pasou á Orde dos Franciscanos ata a exclaustación de 1837. O conxunto foi construído en varias fases desde 1523 a 1669, e destaca a súa fachada cunha portada en gótico

tardío manuelino portugués, así coma o que queda do claustro do s. XVI de vistosos arcos carpaneis, amais de interesantes restos dunhas curtidorías do s. XVIII.

Desde aquí e volvendo atrás, aínda podemos facer unha parada en **Xinzo de Limia**, a *Civitas Limicorum* galai-co-romana, aínda que hoxe, ademais de ser o núcleo principal da comarca limiá, tamén ten sona polo seu Entroido.

Torre da Pena na Limia

Sta. Cruz de Trandeiras claustro

O PERSOAL É POLITICO

Edwina Sandys xunto a súa obra “Crista” (2016; Hiroko Masuike/ The New York Times)

Escribo este artigo despois de pasar un momento de shock. A rabia sacou-me del e, despois dun par de chamadas, púxenme a escribir. Anque decidimos non seguirllas o xogo, silencio é un mal aliado.

Cóntovos. Este ano organizo xunto cunha compañeira o Espazo de Teoloxía Feminista (ETF) en Vigo¹. Dende hai varios anos, este espazo lévase facendo en Compostela con moi boa acollida, así que decidimos que as mulleres do Sur tamén nos íamos apuntar a unha cousa tan chula. Da man da Asociación MCG EXERIA puxémonos mans á obra. Este ano o tema escollido era a cristoloxía feminista.

Inciso para quen non coñeza os ETF: trátase dunha especie de “club de lectura” mensual, cun tema relacionado coa teoloxía e o feminismo, cunha metodoloxía circular. É dicir: non é unha clase maxistral, se non que cada unha das participantes toma a palabra nas diferentes roldas e partilla a súa opinión dos textos. A chave está en ter un tempo para falar limitado,

cronometrado, limitando ás que falan moito e garantindo espazo para as que falan pouco. Iso xera un espazo de debate, partilla de experiencias e reflexións moi enriquecedor.

Ata aquí todo ben. A verdade é que a convocatoria foi un éxito, conseguimos ser un grupiño xeitoso (no momento que escribo estas liñas somos 12 mulleres – moi profético, non?). Ata o cartaz chegou ata amigos das terras do Norte, por Ferrolterra, dende nos felicitaron por tal iniciativa. Por desgraza, tamén recibimos detractores. Foi precisamente pola imaxe do cartaz que viaxou... moito e moi lonxe, ata aparecer en páxinas web ultras de Madrid e a recibir mensaxes en redes sociais tachándonos de blasfemas. Imaxinades por que? Por poñer no cartaz a imaxe dunha muller crucificada. Concretamente, a escultura da *Christa* que Edwina Sandys realizou en 1974 para provocar unha reflexión sobre o lugar das mulleres na igrexa.

A outra crítica viña por realizar as xuntanzas nos locais dunha parroquia,

O Espazo
de Teoloxía
Feminista é mais
necesario que
nunca.

1- Ver o artigo de Irimia en Lila “XI Espazo de Teoloxía Feminista. Cristoloxía feminista”.

Irimia en lila

O PERSOAL É POLITICO

xa que en Santiago, co mesmo cartaz, a diferenza é que se fai nun local municipal, e alí non temos constancia de protesta algunha. Na parroquia contáronnos que eles están acostumados a sufrir acoso cada varios anos sobre algún tema que "molesta" a uns poucos. E os "molestos" comezaron a enviar correos electrónicos ameazantes e a facer chamadas cunha violencia verbal incrible.

Desta volta foron tantas as chamadas que tiveron que desconectar o

teléfono. Tamén foron un paso mais. Chamaron a unha persoa particular para agredila verbalmente. Unha chamada con número oculto, é dicir, que a persoa que o fixo sabía que iso era delito. Estouno a escribir e non o creo. Agora volve o silencio. A creatividade da rabia xa non sabe por onde tirar. Que facer? Parece que organizar o Espazo de Teoloxía Feminista é mais necesario que nunca. A parroquia sigue deixándonos o local, anque ti-

veron que retirar o cartaz (finalmente pararon as chamadas).

Quería escribir un artigo sobre política de cara ás próximas eleccións galegas. Sobre a presenza por primeira vez de dúas mulleres candidatas, ou de como o feminismo pode incidir no programa electoral dun partido. Pero como o persoal é político, remítome ós feitos. Para que o que escribo non volva a suceder, desexo, parafraseando a unha película, "*que o feminismo te acompañe cando vaías votar*".

Utopía

Oración do Reverendo Andrew ML Dietsche, Bispo da Diocese Episcopal de Nova Iorque

"Rezo para que vexamos na *Christa* que non hai nada da vida e da experiencia das mulleres que Deus non coñeza e que, de feito, non estea tecido a través do noso querido Xesús. E é a miña esperanza que as persoas que recen nos altares desta igrexa, especialmente as mulleres e as nenas, cando vexan ao Servo sufrido no corpo dunha muller, recorden esa gran ferida na familia humana, esa ferida que é o sufrimento. Que o abuso de mulleres e nenas, tamén foi, con toda a violencia e quebrantamento da humanidade, levantado ante Deus na cruz pola ofrenda de Cristo; levantado dentro e dende a propia persoa e ser de Cristo".

Fonte: <https://happy Lutheran.blog/2017/02/05/the-christa-project/>

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Redacción: Daniel López Muñoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez e Rosa M. Rodríguez. Tif. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobbario (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medín, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Bea Cedron, J.M. Barca López, Felipe Arias Vilas, Tino Santiago e Clara Balleas Vidal.

Coordinación da edición: Rosa María Rodríguez García.

Recepción de artigos e colaboracións en: asoc.irimia@gmail.com

Subscricións: Apdo. 296 - 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 35 Euros, de Apoio: 50 Euros. Cota de socio: 10 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista: irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

Actividade subvencionada pola

Deputación DA CORUÑA

De desertos e pozos

“Naquel tempo, o Espírito encamiñou a Xesús ao deserto. Alí permaneceu 40 días, alí o tentou Satanás: vivía entre as feras, e servíano os anxos. Cando prenderon a Xoán, marchou Xesús a Galilea e anunciaba a Boa Nova: O tempo está cumprido e chega o Reino de Deus, convertédevos e crede na Boa Nova.”

O que embelece ao deserto é que nalgún lugar agacha un pozo (dise no “Principiño”). A coresma convócanos ao deserto, ese espazo onde nada nos distrae e temos que nos enfrontar con nós mesmos, coas feras que habitan no corazón: as cobizas, os medos, o egoísmo, o benestar, o consumo, os odios, envexas, indiferenzas... Precisamos ver, pero non abonda ter ollos abertos; para ver tamén precisamos luz. Que luz ilumina agora a miña vida?

Toda a nosa vida é un éxodo atravesando o deserto. Para camiñar hai que desprenderse, *desasirse*, de todo o que nos amarra incluso da nosa idea de Deus (Eckhart). “Se atopas ao Buda, mátao”, pois non é o Buda, di a tradición oriental. Hai que baleirar o templo, incluso de Deus (Agostiño). Camiñamos con demasiadas cousas na mochila, a maior parte inservibles e son as nosas resistencias ao Espírito que nos leva ao deserto. No cristianismo oriental había uns eremitas (*hesicastas*) que camiñaban todo o día en silencio, pola noite construían unha cabana para durmir e no amencer prendíanlle lume. Para non asentarse. Non teremos que queimar cada día tantas ideas, tantos soños, tantas seguridades e comodidades?

José Francisco e Laura son do Perú. Tiñan unha filla pequena con unha doenza mala. Alguén os animou a viaxar a España onde podían curar a nena. Venderon o pouco que tiñan e chegaron a Santiago. Foron atendidos excepcionalmente polo equipo médico, pero a meniña morreu. Os pais son cristiáns, pero conservan tradicións ancestrais. No rito de despedida teñen que queimar a roupa da meniña como un signo de liberación, de que xa nada a ata a este mundo. Acompáñoos no Mosteiro, prendemos lume e imos queimando cada prenda logo de bicala. Nese día había unha xuntanza de xentes alternativas, dos que van contracorrente e son *malmirados* polos correctos. Convi-

dáronos a xantar e eles contaron que era a primeira vez que en España alguén os convidaba. Malviven nun cuarto alugado sen apenas axudas. A nai ofréceme nun sobre unhas lambetadas da súa terra como agradecemento. Entón todas as estruturas nas que habito perden sentido. Eles transmiten paz. Pasaron o deserto, venceron as feras e reciben *alimento* dos anxos. Tantos de nós, non damos apagado as fames...

Unha proposta

- Deixa que o espírito te leve ao deserto, busca un día, unha tarde en soidade, en silencio.
- Enfróntate ás feras, vence as resistencias, escríbeas nun papel e logo préndelle lume.
- Des-vestida de todo, sabe que Deus te cubre coa calor do seu amor.
- No teu interior di: Grazas e convértete (dálle a volta) e recorda que os místicos nadan contracorrente (Heidegger).
- Escoita: Levareina ao deserto e falareille ao corazón (Oseas), non peches o teu ser ao Espírito.

Ano novo... Normas de sempre!

Xa vos anunciamos no número pasado que iamos dedicar os seguintes artigos ao repaso das *Normas* da nosa lingua. Revisaremos cuestións básicas de ortografía, gramática, léxico, fraseoloxía... O de sempre, dito doutro xeito... Porque nós seguimos a falar da lingua..., que é o noso, pero non queremos aburrirvos! Ademais falarémosvos daqueles elementos e circunstancias que poden influír no seu uso, queremos estar atentas a todo o que teña que ver coa sociolingüística. Xa iredes vendo!

E acordamos que hoxe, para arrancar, sería necesario revisar algunha regra de acentuación. A razón? Que entre tanto móbil, tanto wasap e tanto escribir de xeito informal á carreira, xa vemos que case ninguén pon acentos en ningures, a non ser que llos poña algunha máquina correctora. Ah..., e se non temos corrector en galego? Ou se a máquina os pon mal? Non aceptamos como resposta, nin a) escribo en castelán, nin b) vai sen acentos, que tanto ten! Pois nin é verdade o segundo, nin o galego, lingua milenaria na que se escribiu a lírica medieval, merece a primeira resposta.

E antes de que alguén empece co conto (pretendida desculpa) de que o do galego está sempre mudando e que antes sabían, pero agora..., imos dicir que a acentuación do galego é a mesma desde a publicación das primeiras normas. Ten a base do castelán, iso é certo, que era a forma que empregaron os autores que comezaron a publicar despois dos séculos escuros, mais algunha diferenza hai. E xa entramos en fariña, reparando sobre todo nas confusións máis habituais á hora de acentuar en galego:

- As agudas acentúanse se rematan en -N, -S ou vogal. Eh! Ollo, en vogal, non en ditongo decrecente!!! Temos moitas palabriñas en galego que acaban nese ditongo

(comeu, cantou, levou, rompeu...). Tampouco levan acento gráfico aínda que vaian acompañadas de -S, que hai moito despiste acentuando “ademais” ou “despois” (e non levan acento!!).

- Xa postos en ditongos, temos que facer unha paradiña na combinación “iu” e “ui”. Reparade en que non acentuamos “azuis” pero si “muíño” ou “distribuír”. Tampouco acentuamos “viviú” pero si “viúvo”. Xa entendestes o porqué? Porque acentuamos ou o “i” ou o

“u” cando van no 2.º lugar e levan a forza.

- Tampouco se acentúan as palabras rematadas en -mente porque se lles aplica a regra xeral (graves rematadas en vogal): inutilmente.

- E pechamos hoxe con “el”, que non se acentúa en galego..., que non temos con que confundilo. “El” é o masculino de “Ela”, máis nada, non hai que poñerlle til diacrítica. Diso falamos na próxima!

Ánimo, que xa van medrando os días! En xaneiro, unha hora por enteiro e polo san Brais, unha hora máis!!!

